

Piotr Ostaszewski
Szkola Główna Handlowa w Warszawie
Kolegium Gospodarki Światowej
<https://orcid.org/0009-0008-9353-6942>
piotr.ostojaostaszewski@gmail.com

Tajwan w polityce i strategii bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych w latach 1949-2025

Taiwan in US policy and national defence strategy, 1949-2025

Streszczenie

Artykuł jest analizą roli Tajwanu w amerykańskiej polityce i strategii na przestrzeni ostatnich 80 lat. Ukazuje zmiany jego pozycji w stosunkach międzynarodowych i korelację z pozycją geostrategiczną a także wzajemnym oddziaływaniem jakie zachodziło między transformacją polityczną i gospodarczą oraz ich wpływem na wzmocnienie roli Tajwanu jako istotnego elementu w kontekście *Amerykańskiej Strategii Indo-Pacyfiku*, 2020. Pomimo wciąż trudnego do sprecyzowania i kontrowersyjnego statusu politycznego Tajwan wykazuje w coraz większym stopniu rosnącą autonomię przy jednoczesnym respektowaniu niepodważalnej zasady „jednych Chin”. Hegemoniczne aspiracje Chin stanowią ważki element presji na Tajwan i pozostałe kraje regionu co czyni zeń beneficjenta amerykańskiej polityki i strategii *powstrzymywania* Chin.

Słowa kluczowe: Tajwan, bezpieczeństwo Azja-Pacyfik, komunikaty szanghajskie, USA-Tajwan, rozszerzone odstraszenie, strategia Indo-Pacyfiku

Abstract

The article analyses Taiwan's role in US politics and strategy during the past eighty years. It shows its changing position in International Relations and correlation with its geostrategic position and interaction how domestic political and economic changes affected Taiwan's promotion to be

a vital element among the like-minded countries within the context of the *US Indo-Pacific Strategy*. Although its political status remains vague and bears some controversies Taiwan is drifting toward broader autonomy still respecting the “one China” principle which remains indisputable. However, Chinese global hegemonic aspirations seem to press on Taiwan and other countries in the region and therefore Taiwan is beneficiary of the global US *containment* policy and strategy toward China.

Keywords: Taiwan, Asia-Pacific security, Shanghai communiqués, USA-Taiwan, extended deterrence, Indo-Pacific Strategy

*

Kres rządów Republiki Chińskiej (RC) na kontynencie w 1949 r. nie oznaczał delegalizacji jej władzy uznającej się za przedstawiciela jednych i niepodzielnych Chin. Zwycięstwo Komunistycznej Partii Chin (KPCh) na kontynencie traktowanej przez RC jako uzurpacja nie doprowadziło do stworzenia chińskiego rządu emigracyjnego, ale ograniczenia jego władzy do jednej prowincji, skąd jak wierzył Chiang Kai-shek (prezydent Republiki Chińskiej) miałoby nastąpić „odbicie kontynentu”. W kontekście stosunków międzynarodowych do 1971 r. to Tajwan będący tymczasową przystanią legalnie wybranej władzy chińskiej pod przywództwem partii Kuomintang cieszył się międzynarodowym uznaniem jako jedyny prawomocny przedstawiciel Chin. Bezprecedensowe wydarzenie jakim było cofnięcie międzynarodowego uznania Republice Chińskiej w 1971 r. z inspiracji Stanów Zjednoczonych, którym naprzeciw wyszły komunistyczne Chiny zmieniły polityczny, ale nie strategiczny status Tajwanu. Tajwan bowiem ma fundamentalne znaczenie dla struktury amerykańskiego bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku, dla którego wyzwaniem jest hegemoniczna polityka Chińskiej Republiki Ludowej. Nie chodzi tu tylko o prestiżową kwestię zintegrowania wszystkich terytoriów chińskich przez ChRL, co ogłosił prezydent Xi Jin ping, ale o blokowanie chińskiej ekspansji zagrażającej żywotnym interesom amerykańskich sojuszników w Azji Północnowschodniej (Tajwan, Korea Południowa, Japonia) poprzez kontrolę Cieśniny Tajwańskiej, a także Morza Południowochińskiego i Cieśniny Malakka. Przyłączenie Tajwanu do Chin niezależnie od formy byłoby równoznaczne z utorowaniem dostępu Chin do otwartych wód oceanicznych. Rosnące napięcie międzynarodowe

w stosunkach amerykańsko-chińskich, które jest procesem przybierającym na sile od czasów pierwszej prezydentury Donalda Trumpa (2017-2021), znajdując swój punkt kulminacyjny w obecnej polityce celnej Stanów Zjednoczonych wyraźnie poprawia pozycję strategiczną Tajwanu w całokształcie amerykańskiej polityki bezpieczeństwa w strefie Azji i Pacyfiku. To samo dotyczy szerszego kontekstu, jakim jest opublikowana w 2022 r. *Amerykańska Strategia Indo-Pacyfiku* (*US Indo-Pacific Strategy*). Priorytetem jest zatem *powstrzymywanie* (*containment*) Chin i wzmacnianie zdolności defensywnych Tajwanu. Przy czym termin *powstrzymywanie* można również odnieść do tajwańskich aspiracji państwowotwórczych grożących otwartą konfrontacją z Chinami, co przekłada się na utrzymanie jego dotychczasowego statusu prawno-międzynarodowego. Jednocześnie niedopuszczenie do ogłoszenia niepodległości Tajwanu nie neguje wsparcia dla zwiększania jego samodzielności i poprawy pozycji w stosunkach międzynarodowych.

1. Ewolucja międzynarodowego statusu Tajwanu

Z prawno-międzynarodowego punktu widzenia przypadek Chińskiej Republiki Ludowej i Republiki Chińskiej na Tajwanie (Republic of China on Taiwan, ROCOT) mógł w latach 1949–1971 wskazywać na istnienie dwóch wzajemnie nieuznających się rządów chińskich. Oba reprezentowały zasadę „jednych Chin” podważając wzajem siebie prawomocność władzy. Komplementarność legitymizacji wewnętrznej i zewnętrznej, o której pisał Samuel S. Kim stwarzała problem interpretacyjny w obu przypadkach¹. Po pierwsze: legitymizacja władzy Kuomintangu (KMT) miała miejsce w ostatnich wyborach parlamentarnych na kontynencie w listopadzie 1947 r., które odbyły się na mocy nowej konstytucji z tego samego roku. W interpretacji Republiki Chińskiej władza Komunistycznej Partii Chin zdobyta w drodze wojny domowej była pozbawiona atrybutów legalności. Po drugie: jurysdykcja KMT na Tajwanie (provincji chińskiej ponownie w 1945 r. zintegrowanej z Chinami po trwającym pół wieku panowaniu japońskim) nadal obowiązywała na kontynencie,

¹ S. Kim, *Taiwan and the international system: the challenge of legitimation*, [w]: R. Sutter, W.R. Johnson, (red.), *Taiwan in World Affairs*, Boulder 1994, s. 170.

albowiem władze Republiki Chińskiej nie były i nie są rządem emigracyjnym². W związku z powyższym jej międzynarodowy status nie został podważony. W praktyce w stosunkach międzynarodowych już przed 1971 r. występowała widoczna polaryzacja. Poza Związkiem Sowieckim i jego państwami satelickimi ChRL uzyskiwała międzynarodowe uznanie takich państw europejskich jak Wielka Brytania (1950)³, państwa skandynawskie (lata pięćdziesiąte), Jugosławia (1955), Francja (1964) czy Włochy (1970). Do grona tego należy dodać również Indie, niektóre państwa arabskie i afrykańskie. Mogło to zatem stwarzać iluzję podzielonego państwa, co w okresie zimnej wojny nie należało do rzadkości. Przykładem tego są państwa Półwyspu Koreańskiego, Niemcy (RFN i NRD) czy Wietnam (Republika Wietnamu i Demokratyczna Republika Wietnamu). We wszystkich tych przypadkach podział był wynikiem decyzji międzynarodowych, podczas gdy „casus” Chin jest rezultatem konfliktu wewnętrznego i wynikłego zeń stanu faktycznego.

Pomimo tego komunistyczne Chiny wciąż znajdowały się w dyplomatycznej izolacji. Decydowało o tym uznanie na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), a takim statusem cieszyła się Republika Chińska zajmując miejsce wśród członków stałych Rady Bezpieczeństwa, czego gwarantem były Stany Zjednoczone. Dopiero zmiana polityki USA w 1971 r. wynikająca z Doktryny Nixona a obliczona na strategiczne cele, jakimi było m. in. wykorzystanie dogmatycznego i politycznego konfliktu między ZSRR a ChRL i zmuszenia tym samym władz na Kremlu do podpisania porozumień o ograniczeniu zbrojeń strategicznych (SALT 1) zmieniała międzynarodowy status Tajwanu⁴. Przygotowaniem do oficjalnej wizyty prezydenta USA w Pekinie była sekretna dyplomacja ówczesnego specjalnego prezydenckiego doradcy do spraw bezpieczeństwa

² Uznanie ówczesnych władz na Tajwanie jako rządu emigracyjnego nie znajduje podstaw. Błędna jest zatem uznanie jego statusu za takowy, co prezentuje L. Maizland i C. Fong, *Why China-Taiwan Relations Are So Tense?*, „Council on Foreign Relations”, <https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-trump>, [wejście: 10 czerwiec, 2025].

³ Były to relacje dyplomatyczne na szczeblu chargé d'affaires a nie ambasadorów z koncentracją na stosunki handlowe, *Britain Recognizes Chinese Communists*, „The Times”, January 7, 1950, no 7, s. 6.

⁴ Wprowadzona w życie w 1969 r. (apogeum amerykańskiej interwencji w Wietnamie Południowym) w swych głównych założeniach Doktryna Nixona dotyczyła państw azjatyckich i zakładała odejście od dogmatycznego postrzegania wroga na rzecz pragmatycznego podejścia. Ponadto zakładała wsparcie logistyczne i militarne w miejsce bezpośrednich interwencji zbrojnych, co stało się główną zasadą amerykańskich sojuszy z azjatyckimi partnerami. Zob. na ten temat: R.M. Jennings, *The Thrust of the Nixon Doctrine*, February, 1972, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/50th-Anniversary/50th-Jennings/50th-Jennings.pdf](https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/50th-Anniversary/50th-Jennings/50th-Jennings.pdf), [wejście 9 czerwiec 2025].

narodowego Henry Kissingera. Symbolicznym, ale i brzemiennym w skutki gestem było zaproszenie do Pekinu amerykańskiej drużyny tenisa stołowego, co przeszło do historii jako *ping pong diplomacy*. Bezpośrednim efektem było bezprecedensowe w stosunkach międzynarodowych cofnięcie uznania Republice Chińskiej, czyli jej wykluczenia z członkostwa w ONZ i instytucji doń afiliowanych bądź funkcjonujących w ramach organizacji i wprowadzenie w jej miejsce przedstawicieli ChRL⁵.

Wydarzeniem przełomowym była oficjalna wizyta Nixona w Pekinie w lutym 1972 r. W kuluarach z inicjatywy Henry Kissingera i premiera ChRL Zhou En-laia powstał dokument określany mianem *Komunikatu Szanghajskiego, 1972*, który poza ustanowieniem relacji dyplomatycznych między USA a ChRL był punktem wyjścia regulującym status zdegradowanego politycznie i dyplomatycznie Tajwanu w nowej konfiguracji geopolitycznej. Określał on pozycję ChRL jako jedyne legalnego reprezentanta Chin, natomiast Tajwan uznano za prowincję chińską, która już „powróciła do macierzy”, przy czym uznano zasadę niemieszania się jakichkolwiek sił zewnętrznych w wewnętrzne sprawy Chin.⁶ Oznacza to, że Tajwan jest „zbuntowaną” prowincją chińską, o której losie decydują same Chiny. Traktowanie tej kwestii jako sprawy wewnętrznej pozwala uznać nie zwierzchnictwo jednej strony, ale wzięcie pod uwagę opinii również drugiej, a więc wypracowanie konsensusu. Konsekwencją tego było stopniowe wycofywanie wszystkich amerykańskich sił zbrojnych

⁵ *Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations*, „UN Resolution, 2758”, 25 October, 1971, <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/327/74/pdf/nr032774.pdf?OpenElement>, [wejście 16 czerwca 2025]. Istnieje wiele casusów ukazujących nieuznanie państwowości, jak do 1991 r. ilustruje to przykład Korei Północnej, Islamskiego Emiratu Afganistanu (od 2021 r.) czy dawnego brytyjskiego Somalilandu, który proklamował niepodległość w 1991 r. Można też wskazać casus obu państw niemieckich, których międzynarodowe uznanie było związane z polaryzacją bloków politycznych, aczkolwiek po nawiązaniu relacji pomiędzy RFN i NRD w 1973 r. oba państwa zostały przyjęte do ONZ. Odrębną kwestią jest „fizyczna likwidacja państwa” czego przykładem są dawne Niemcy Wschodnie. Był to rezultat zaakceptowanego przez społeczność międzynarodowa procesu i porozumień dwa plus cztery. Przypadek Tajwanu jest szczególnie, jako że dotyczy wycofania uznania dla podmiotu dysponującego wszelkimi atrybutami państwowości i posiadającego swoje miejsce w strukturach Narodów Zjednoczonych. Trudno jest zaprzeczyć państwowym atrybutom Tajwanu takim jak: terytorium, władza, ludność i zdolność do utrzymywania stosunków z innymi państwami. W tym też kontekście należy postrzegać *Taiwan Relations Act, 1979* (*Ustawa o stosunkach z Tajwanem*), który chociaż jest wewnętrznym amerykańskim dokumentem to jednak dotyczy konkretnego rządu, terytorium i ludności, aczkolwiek egzystującym na zdegradowanym statusie odrębności terytorialnej. Zob. H. Chiu, *The International Status of the Republic of China*, „Chinese Yearbook of International Law and Affairs” 1988-89, vol. 8, s. 5.

⁶ *Joint US-China Communiqué Issued at Shanghai, 1972*, Watson Institute for International Studies, *China on the World Stage Weighing the US Response Supplementary Documents, US-China Communiqués: 1972, 1979 and 1982*, Brown Institute, 2002, s. 1-3.

z Tajwanu oraz demontaż urządzeń o charakterze militarnym⁷. Uznano również zasadę „jednych Chin” zastrzegając prawo Pekinowi do wyrażenia sprzeciwu wobec wszelkich prób określania relacji Chiny-Tajwan jako: *odrębne Chiny, odrębny Tajwan, jedne Chiny dwa rządy, dwa państwa chińskie, niepodległy Tajwan* czy forsowania koncepcji o pozostającym do ustalenia statusie Tajwanu⁸. Uznając chińskie stanowisko USA deklarowały, iż w ich interesie leży pokojowe rozwiązanie kwestii tajwańskiej przez sam naród chiński. Oznacza to, że problem ten może być rozwiązany jedynie na drodze pokojowej uwzględniając stanowisko społeczeństwa tajwańskiego, a zatem wyklucza rozwiązanie siłowe. Trudno założyć, by społeczeństwo tajwańskie zaakceptowało taki wariant o Stanach Zjednoczonych nie wspominając.

W 1973 r. USA otworzyły w Pekinie swoje pierwsze przedstawicielstwo dyplomatyczne w randze biura łącznikowego (*liaison office*), utrzymując równocześnie na poziomie ambasad relacje z Tajwanem. Ostatecznie zerwano je w 1979 r. w wyniku nawiązania pełnych stosunków dyplomatycznych z Chinami⁹. Oficjalnym przedstawicielstwem Stanów Zjednoczonych jest od tej pory Amerykański Instytut na Tajwanie. W latach siedemdziesiątych Tajwan tracił uznanie dyplomatyczne ze strony wielu państw, które śladem USA nawiązywały relacje z Pekinem. Zamiana ambasad Republiki Chińskiej na biura handlowe o statusie konsulatu (funkcjonującego jako placówka dyplomatyczna) umożliwiała Chinom długofalową politykę izolacji Tajwanu na forum międzynarodowym, który obecnie jako Republika Chińska uznawany jest przez dwanaście państw, w tym przez Stolicę Apostolską¹⁰.

⁷ Proces ten był długotrwały, a liczba wojsk amerykańskich stacjonujących na Tajwanie w 1972 r. wynosiła ponad 8 tys., którą zredukowano do zera w 1979 r. Stan ten trwał do 2021 r. Formalnie znajdowały się one pod dowództwem United States Taiwan Defence Command (Amerykańskie Dowództwo Obrony Tajwanu) podlegające bezpośrednio dowództwu Armii Stanów Zjednoczonych. Apogeum stanowił rok 1958 w trakcie drugiego kryzysu Jinmen-Mazu, kiedy stan liczebny przekroczył 19 tys. T. Kane, *Global US Troops Deployment, 1950-2005*, „The Heritage Foundation” May 24, 2006, <https://web.archive.org/web/20170207064136/http://www.heritage.org/defense/report/global-us-troop-deployment-1950-2005> [wejście 19 czerwiec 2025].

⁸ Office of the Historian, 203. *Joint Statement Following Discussions With Leaders of the People's Republic of China*, February 27, 1972, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v17/d203>, [wejście 16 maj 2025].

⁹ *Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations between the United States of America and the People's Republic of China*, January 1, 1979. USA uznały komunistyczne władze w Pekinie jako jedynego legalnego przedstawiciela Chin na forum międzynarodowym, obie strony deklarowały, że nie będą dążyć do hegemonii tak w regionie Azji Pacyfiku jak i w sferze globalnej, potwierdzono zasadę „jednych Chin”, w ramach której Tajwan jest jej częścią, Watson Institute for International Studies, *China on the World Stage* ..., s. s. 3-4.

¹⁰ Poza Stolicą Apostolską państwami uznającymi Republikę Chińską są: Gwatemala, Haiti, Paragwaj, Eswatini, Tuvalu, St. Vincent i Grenadyny, St. Kitts and Nevis, Santa Lucia, Belize, Wyspy Marshalla i Palau.

W latach 1979 i 1982 sygnowano kolejne dwa komunikaty szanghajske precyzujące pozycję prawnomiędzynarodową Tajwanu. W pierwszym z nich strony zgodziły się, iż żadna z nich nie będzie dążyć do hegemonii w regionie Azji Pacyfiku, co w odniesieniu do Tajwanu stanowiło deklarację powstrzymania się od wykorzystywania go dla realizacji własnych celów politycznych. Potwierdzono również zasadę „jednych Chin”, których częścią pozostaje Tajwan¹¹. W dokumencie z 1982 r. Stany Zjednoczone deklarowały utrzymywanie *nieoficjalnych* relacji gospodarczych i kulturalnych z Tajwanem, zastrzegając jednocześnie, że kwestia dostaw broni dla Tajwanu nie została objęta porozumieniami o ustanowieniu pełnych stosunków dyplomatycznych z Chińską Republiką Ludową¹². Brzmiało w tym jednocześnie ostrzeżenie przed potencjalnymi próbami pozadyplomatycznego rozwiązania problemu tajwańskiego jak i zapewnienie, że USA będą zabezpieczać wsparcie defensywne dla Tajpej.

Status Tajwanu można zatem określić jako prowincję chińską nieuznającą jurysdykcji Chińskiej Republiki Ludowej i posiadającą atrybuty państwowe jak własny system polityczny, odrębny system gospodarczy, ale i prowadzącą własną politykę zagraniczną, która w większości wypadków jest reprezentowana przez przedstawicielskie biura handlowe. Jest suwerenny, ale nieuznawany szerzej na forum międzynarodowym jako państwo. Nie można przy tym zanegować pełnych relacji dyplomatycznych, które utrzymuje Tajwan z państwami nieuznającymi ChRL. Ponadto jest on również reprezentowany w niektórych organizacjach międzynarodowych jak Światowa Organizacja Handlu, WTO (jako odrębne terytorium celne), Azjatycki Bank Rozwoju, ABR czy na forum Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku, APEC oraz w Międzynarodowym Komitecie Olimpijskim. Oficjalnie Tajwan występuje pod nazwą Chińskie Tajpej (*China Taipei*).

Polityczna degradacja Tajwanu nie oznacza akceptacji dla wszelkich pozaprawnych działań zmierzających do zanegowania odrębności wyspy bez jej przyzwolenia. Ponadto komunikaty szanghajske nie negują utrzymywania Tajwanu w amerykańskiej architekturze bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku.

¹¹ *Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations between the United States of America and People's Republic of China*, January 1, 1979, Watson Institute for International Studies, ..., s. 3-4.

¹² *Joint US-China Communiqué*, August 17, 1982, Watson Institute for International Studies, ... s. 4-5.

2. Demokratyzacja Tajwanu i zmiana stanowiska wobec władzy Komunistycznej Partii Chin na kontynencie

Osobną kwestią pozostają relacje Tajwan-Chiny. Obowiązująca od 1947 r. na Tajwanie Konstytucja Republiki Chińskiej zapewniająca KMT władzę autorytarną poprzez wprowadzenie w 1949 r. stanu wyjątkowego zniesionego dopiero w 1987 r. została zreformowana w 1991 r. za rządów prezydenta Lee Teng-hui, który był kontynuatorem polityki demokratyzacji prezydenta Jang Jin-guo (1978-1988). O ile zatem w latach 1947-1991 Tajwan *de facto* pozostawał w stanie wojny z uzurpatorską, jak twierdził władzę komunistyczną na kontynencie o tyle od 1991 r. rząd w Tajpej pogodził się ze stanem faktycznym panującym od 1949 r. Zapis konstytucyjny w tej materii mówił o zniesieniu *Tymczasowych Klauzul Funkcjonujących w Czasie Komunistycznej Rebelii* wprowadzając w ich miejsce tzw. *Artykuły Dodatkowe*. Tym samym wprowadzając na Tajwanie demokrację definitywnie odchodzono od stanu wyjątkowego obowiązującego na czas wojny domowej. Jej zakończenie interpretowano nie jako uznanie dla władz na kontynencie, ale akceptację stanu „jednych Chin” i dwóch rządów¹³. W stosunkach wewnętrznych pozwoliło to na wyjście z dość kuriozalnej sytuacji, w której w parlamencie Republiki Chińskiej zasiadali posłowie wybrani jeszcze w 1947 r., czyli w ostatnich wyborach. Autorytaryzm władzy akceptował istnienie obok dominującego KMT kilka mniejszych partii, których znaczenie było marginalne, a większość decyzji podejmowały ciała lokalne. W związku z tym otworzyło to drogę do wyborów parlamentarnych.

Zmiany konstytucyjne nie rzutowały na wyznaczony w latach 1972 i 1979 status wyspy, ale pozwoliły jej na zaktywizowanie polityki tak w sferze wewnętrznej jak zagranicznej. Coraz wyraźniej w związku z tym artykułowano potrzebę bardziej *elastycznej dyplomacji*, która nie naruszając statusu wyspy koncentrowałaby się na *rzeczywistych relacjach* wykorzystujących tajwańskie paradyplomatyczne instytucje otwierane za granicą oraz na kapitale zagranicznym a zatem rozwoju relacji gospodarczych i handlowych¹⁴. Nastąpiła wówczas fala otwierania tajwańskich biur przedstawicielskich m. in. w krajach byłego bloku sowieckiego

¹³ Na temat interpretacji zmian konstytucyjnych zob. Y. Ogasawara, *Constitutional Reform in Taiwan*, <http://www.tufs.ac.jp/ts/personal/ogasawara/paper/epaper2.html>, [wejście 7 czerwiec 2025].

¹⁴ J. Domes, *Taiwan in 1991: Searching for Political Consensus*, „Asian Survey” 1991, vol. 32, no 1, s. 42-43.

(np. na Węgrzech już od 1990 r. czy w Polsce i Czechosłowacji w 1991 r.). Niezależnie od tego od lat 1990-ch nastąpił dynamiczny wzrost wymiany gospodarczej i inwestycyjnej z Chinami kontynentalnymi, które stały się pierwszoplanowym partnerem Tajwanu¹⁵. Wartość samych inwestycji tajwańskich na kontynencie wynosiła w 2023 r. ponad 200 mld. \$, a liczba firm działających w Chinach przekroczyła 45 tys.¹⁶. Upowszechnił się również termin *Relacji w Cieśninie* (*Cross-Strait Relations*), a ich ukoronowaniem było podpisane w 2010 r. *Ramowe Porozumienie Współpracy Ekonomicznej* (*Economic Cooperation Framework Agreement*, ECFA), które aczkolwiek dalej obowiązujące postawiło Tajwan w początkach drugiej dekady XXI w. w pozycji coraz większej zależności od Chin kontynentalnych, co również należy rozpatrywać w kontekście polityki integracyjnej ChRL¹⁷. Obudziło to wielkie obawy przed postępującą w związku z tym unifikacją polityczną, a w konsekwencji doprowadziło do protestów społecznych¹⁸.

Wysoko rozwinięta gospodarka tajwańska zawdzięczająca swą pozycję reformom przeprowadzonym przez KMT jeszcze w latach 1950-ch i opiera się przede wszystkim na małym i średnim biznesie zajmując obecnie 14 pozycję na świecie pod względem PKB plasując się jednocześnie w pierwszej światowej dwudziestce. Silne podstawy ekonomiczne pozwoliły poszerzać pole samodzielności Tajwanu oraz unikać potencjalnych chińskich nacisków gospodarczych np. w postaci znoszenia preferencyjnych ceł, co było (i jest) również środkiem posiadającym wymiar polityczny w związku ze zbliżającymi się wówczas w 2024 r. wyborami prezydenckimi i parlamentarnymi na Tajwanie¹⁹. Zdając sobie z tego sprawę władze

¹⁵ W istocie stosunki handlowe nawiązano już w 1980 r. a punktem transmisyjnym był Hongkong. Wartość bilateralnych obrotów handlowych wzrosła z 33 mld. \$ w 2003 r. do 165,9 mld. \$ w 2023 r., *Cross-Strait Relations*, „taiwan.gov.tw”, https://www.taiwan.gov.tw/content_6.php, [wejście 15 czerwiec 2025]

¹⁶ *Cross-Strait Relations*...

¹⁷ Pełny tekst porozumienia, *Cross-Strait Economic Cooperation Framework Agreement*, <chrome-extension://efaidnbnmnncpcjpcglclefindmkaj/https://www.ecfa.org.tw/ecfaattachment/ecfadoc/ecfa.pdf>, [wejście 14 czerwiec 2025]; L. Li-chia, *Facilitating the Market with the Gift: the Politics of the ECFA between China and Taiwan*, 2008-2016, „Asian Studies Review” 2023, vol. 47, s. 536-553.

¹⁸ Ch. Sung, *Taiwan Opposition Holds Rally to Protest China Trade*, „Bloomberg Businessweek” June 26, 2010, <https://web.archive.org/web/20100628004121/http://www.businessweek.com/news/2010-06-26/taiwan-opposition-holds-rally-to-protest-china-trade.html>, [wejście 17 czerwiec 2025]

¹⁹ Ch.-H. Wu, *The impact of China's suspension of the ECFA on Cross-Strait relations*, „The Prospect Foundation”, January 1, 2024, <https://www.pf.org.tw/en/pfen/33-10509.html#:~:text=Though%20progress%20stalled%20on%20the%20Trade%20in,economic%20and%20trade%20interactions%20across%20the%20strait.&text=Following%20its%20trade%20barrier%20investigation%2C%20China%20has,petrochemicals%2C%20potentially%20extending%20to%20other%20early%2Dharvest%20items>, [wejście 19 czerwiec 2025].

w Tajpej od 2016 r. zaczęły lansować alternatywny dla Chin kierunek Azji Południowowschodniej zarówno dla inwestycji jak wymiany handlowej – *Nowa Polityka Południowa* (*New Southbound Policy*, NSP)²⁰.

3. Tajwan, między suwerennością a niepodległością – wyzwanie dla Stanów Zjednoczonych

Panująca w świecie nauki zgoda na temat pojęcia suwerenności jako należącej do podstawowych cech podmiotowości państwa musi budzić kontrowersje w przypadku Tajwanu, którego jak wcześniej zaznaczono państwowość nie jest uznawana, ale jest jednostką posiadającą znamiona państwowości²¹. Warunkuje to jego system polityczny, gdzie suwerenny naród wybiera władze oraz polityka zagraniczna i gospodarcza, w których posiada samodzielność a źródłem decyzji jest wybierana przez społeczeństwo w demokratycznych wyborach władza ustawodawcza, wykonawcza i mechanizmy wolnorynkowe. Niezależnie od dywagacji teoretycznych jest to stan faktyczny zaakceptowany przez wszystkie strony.

Inaczej przedstawia się kwestia potencjalnej niepodległości Tajwanu. W swojej długiej historii wyspa istotnie ma epizod powołania do życia tzw. Republiki Tajwanu, który to akt dokonał się bezpośrednio po przegranej przez Chiny wojnie z Japonią w 1895 r. i jej cesji na rzecz Japonii na mocy pokoju w Shimonoseki²². Był to gest symboliczny wyrażający protest wobec ustąpienia dynastii T'sing przed japońskimi żądaniami i nie uzyskał poparcia żadnego z zagranicznych przedstawicielstw dyplomatycznych. Z perspektywy historycznej może stanowić „casus” istnienia już wówczas świadomości swej odrębności. Była ona wynikiem „porzucenia” go przez

²⁰ Inicjatywa ta pojawiła się już w latach dziewięćdziesiątych jako *Marsz na Południe* (*Go South*) i zakończyła się fiaskiem. T.J. Cheng, *China-Taiwan Economic Linkage, between Insulation and Superconductivity*, [w:] N. Bernkopf Tucker (red.), *Dangerous Strait, The US – Taiwan – China Crisis*, New York 2005, s. 103. *Nowa Polityka Południowa* zainicjowana przez prezydent Tsai Ing-wen od 2016 r. nawiązuje do poprzedniej inicjatywy znacznie ją rozszerzając na Azję Południową, Australię i Nową Zelandię. Zob. na ten temat S. Hashmi, *New Southbound Policy: An Unconventional Solution to Taiwan's Longstanding Challenges*, „Taiwan-Asia Exchange Foundation” September 30, 2024, <https://www.taef.org/doc/1329> [wejście 14 kwietnia 2025]

²¹ Na temat teoretycznych dywagacji odnośnie do suwerenności zob. S. Sowiński, *Suwerenność, ale jaka? Spór o suwerenność Rzeczypospolitej w polskiej eurodebacie*, „Studia Europejskie” 2004, nr 1, s. 24.

²² *Declaration of Independence of the Republic of Taiwan*, Ch.Ch. Hung, *A New History of Taiwan*, Taipei, 2011, s. 232-233.

legalne władze Cesarstwa Chin i obroną przed zainstalowaniem japońskich władz kolonialnych.

Obecna sytuacja na wewnętrznym forum politycznym plasuje KMT na pozycji zbliżenia z Chinami. Jest to wynikiem wciąż uznawanej przez polityków tej partii zasady „jednych Chin”, ale również rozumianej w kategorii utraty w 1949 r. władzy na kontynencie. Pogodzenie się z tym faktem w 1991 r. stwarza korzystne okoliczności do porozumienia z Pekinem.

Powstała w 1986 r. Postępowa Partia Demokratyczna (*Democratic Progressive Party*, DPP) stała się poważną siłą konkurencyjną dla Kuomintangu, o czym świadczy już czwarta kadencja jej przedstawicieli na urządzie prezydenckim. Lata prezydentury Chen Shui-biena, 2000-2008 zaznaczyły się koncepcją/sugestią powołania na Tajwanie odrębnego państwa²³. I chociaż problem tajwański ma charakter permanentny, to inicjatywa niepodległościowa jest praktycznie nie do zaakceptowania przez wszystkie strony. Dla ChRL, które reaguje natychmiast wszelkimi dostępnymi środkami na zaburzenie status quo byłoby to równoznaczne z przejściem w stan wojny wraz z możliwością siłowego, aczkolwiek bardzo ryzykownego rozwiązania konfliktu. To samo odnosi się do Stanów Zjednoczonych, które o ile w czasach prezydentury Ma Ying-jeou (2008-2016) niedwuznacznie wskazywały na swoje *zaniepokojenie* o tyle nie powstrzymywały się przed wyrażeniem dezaprobaty dla inicjatywy Chen Shui-biena²⁴. Naruszenie panującego „*status quo*” w tak drastyczny sposób prowadziłoby wprost do konfrontacji zbrojnej nie będącej na rękę ani Waszyngtonowi ani Pekinowi²⁵. Dlatego też ponowne przejście władzy prezydenckiej

²³ Sugestia taka padła w 2003 r. w Tokio podczas spotkania prezydenta Chen Shui-biena ze Światową Federacją Stowarzyszeń Tajwańskich. Koncepcje prezydenta Chen Shui-biena R. Ross określił mianem rewizjonizmu, który rzucając wyzwanie zasadzie „jednych Chin” ryzykował rozpetanie konfliktu zbrojnego, R. Ross, *Explaining Taiwan's Revisionist Diplomacy*, „Journal of Contemporary China” 2006, vol. 15, iss. 48, s. 443-458. Bardziej centrową opcję wobec polityki Chen Shui-biena reprezentują Jonathan Sullivan i Will Love, według których całokształt zagadnienia tajwańskiej suwerenności oscylował wokół kwestii odrębnej tożsamości zmniejszając tym samym ładunek polityczny jego wystąpień, J. Sullivan, W. Lowe, *Chen Shui-bien on Independence*, „The China Quarterly” 2010, no 203, s. 619-638.

²⁴ Presja Waszyngtonu wpłynęła na modyfikację stanowiska Chen Shui-biena. Nie chcąc antagonizować Stanów Zjednoczonych Chiny zaproponowały rozwiązanie w postaci mapy drogowej prowadzącej do wzajemnego porozumienia na linii Tajpej-Pekin, co spotkało się z odzewem Białego Domu w postaci zalecanej dla Tajpej powściągliwości w tej materii jako czynnika zmuszającego Chiny do zachowania „większej tolerancji” wobec istniejących okoliczności wobec chińskiego bardzo jednoznacznego stanowiska w postaci odpowiedzi z użyciem siły włącznie. R. Baum, *Washington Hopes for the Best: Beijing Prepares for the Worst*, „Yale Global Online”, May 24, 2004, <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/washington-hopes-best-beijing-prepares-worst>, [wejście: 16 czerwiec 2025].

²⁵ Rozwiązanie siłowe przeciwko rosnącej potęgze Chin nie leży w interesie Stanów Zjednoczonych a już tym bardziej przelewanie krwi za Tajwan. K. Trojan, *Tajwan, dylematy rozwoju*, Kraków, 2015, s. 328-329.

przez DPP przez kolejne trzy kadencje od 2016 r. (dwie kadencje Tsai Ing-wen i pierwsza Lai Ching-te) zaznaczają się unikaniem podejmowania kwestii niepodległości Tajwanu, ale też nie oznacza to chęci zbliżenia politycznego z Pekinem, zwłaszcza że spektakularnym przykładem relacji Chin z innymi chińskimi podmiotami stał się Hongkong. Warto podkreślić, że w społeczeństwie tajwańskim, które przez dekady miało znaczący problem tożsamościowy od pewnego czasu narasta poczucie tajwańskiej odrębności²⁶. Jest to zjawisko bardzo niebezpieczne przede wszystkim dla ChRL, ale również budzi pewne kontrowersje w Stanach Zjednoczonych, gdyby miało nabrać wymiaru politycznego.

4. Ewolucja pozycji Tajwanu w amerykańskiej strategii bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku

Formułowana w latach 1947-1949 przez George'a C. Kennana amerykańska strategia bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku nie brała pod uwagę ani Tajwanu ani Korei Południowej koncentrując się zasadniczo na dwóch filarach, za które uznawała Japonię i Filipiny²⁷. Upadek Republiki Chińskiej i proklamacja przez Mao Ze-donga Chińskiej Republiki Ludowej w październiku 1949 r. nie wpłynęły na pozycjonowanie Tajwanu, którego potencjalne zdobycie przez chińskie siły rewolucyjne nie było odbierane w Waszyngtonie jako zagrożenie dla amerykańskiej linii bezpieczeństwa: Japonia-Filipiny. Oczywiście przejęcie władzy przez komunistów w Chinach uznano za porażkę, szczególnie, że w trwającej od 1944 r. wojnie domowej wspierano i subsydiowano rząd Chiang Kai-sheka, co okazało się działaniem bezowocnym. Pomimo, że w Stanach Zjednoczonych powstała polityczna burza w poszukiwaniu winnego „utrąty Chin” amerykański Sekretarz Stanu Dean Acheson jednoznacznie stwierdzał:

²⁶ Jednym z ciekawszych studiów na ten temat prezentuje W. Zieliński, *Tożsamość narodowa na Tajwanie*, „Refleksje” Pismo naukowe studentów i doktorantów WNPiD UAM, 2019, nr 19-20, s. 185-199, <https://bibliotekanauki.pl/articles/1179248>, [wejście 11 października 2025]. Zob. też M. Lubina, *Tajwan (nie)jest częścią Chin; Od Tajwanu po Tybet czyli jak Chiny tworzą imperium*, „Kultura Liberalna” 21 listopada 2023, nr 776, <https://kulturaliberalna.pl/2023/11/21/michal-lubina-chinski-obwarzanek-chiny-tajwan-fragment/>, [wejście 18 października 2025].

²⁷ J.L. Gaddis, *Strategie Powstrzymywania*, Warszawa, 2006, s. 49.

„W Chinach jesteśmy zainteresowani tym, żeby bez względu na to kto tam będzie stał u steru władzy (...) był on całkowicie niezależny. Jest to zdecydowanie lepsza opcja, niż gdyby miał on być sowieckim pacholkiem lub by Chiny miały dostać się pod sowiecką władzę²⁸”.

Politykę tę zastosował później prezydent Richard M. Nixon.

Wzrost napięcia międzynarodowego w Europie a zwłaszcza po wyprodukowaniu przez ZSRR bomby atomowej okazał się dla Waszyngtonu punktem alarmowym. Ameryka utraciła strategiczną przewagę, a od jesieni 1949 r. na biurku prezydenta Harry S. Trumana leżał nowy dokument Narodowej Rady Bezpieczeństwa, NSC-68 zmieniający globalną percepcję układu sił. Jego realizację przyspieszył wybuch wojny w Korei w czerwcu 1950 r., a zwłaszcza udział czterystu tysięcy tzw. chińskich ochotników wspierających Koreę Północną. O ile do 1950 r. bezpieczeństwo USA postrzegano w kategoriach wyselekcjonowanych centrów przemysłowych i ich zaplecza, co w Azji koncentrowało uwagę na Japonii o tyle NSC 68 dzielił świat na dwa antagonistyczne bloki – komunistyczny pod patronatem ZSRR i tzw. wolny świat z nadrzędną rolą USA. Koncepcję centrów industrialnych i peryferii, których utrata nie była zagrożeniem dla wolnego świata zastąpiono wizją potrzeby obrony wszystkich obszarów znajdujących się pod presją wrogiej ideologii, za którą krył się w myśl amerykańskich planistów Związek Sowiecki. Tym samym pozostająca bez znaczenia strategicznego Korea Południowa przesunęła się na pierwszoplanową pozycję. Pewna powściągliwość obowiązywała jeszcze wobec Tajwanu. Co prawda przesunięto VII Flotę Pacyfiku w rejon Cieśniny Tajwańskiej, co potraktowano jako ostrzeżenie wobec Chin, ale zrezygnowano z udziału wojsk tajwańskich w wojnie koreańskiej. Niemniej linia strategicznej obrony uległa przesunięciu na Koreę Południową, Tajwan, a następnie dalej na Indochiny, gdzie Francja od 1946 r. toczyła wojnę z wietnamskim ruchem komunistycznym o narodowej konotacji. Przegrana Francji w 1954 r. zakończyła się ewakuacją struktur kolonialnych z Wietnamu Północnego i ustanowieniu tymczasowej linii demarkacyjnej na 17 równoleżniku tworząc dwa państwa wietnamskie – komunistyczną Północ i niekomunistyczne Południe. W Korei wojna zakończyła się w 1953 r. i była wyrazem, podobnie zresztą jak Wietnam, polityki powstrzymywania komunizmu, czyli wyparcia go ze strefy wolnego świata.

²⁸ J.L. Gaddis, *Strategie Powstrzymywania...*, s. 144.

Tajwan nabierał znaczenia strategicznego, zwłaszcza w obliczu chińskiej interwencji w Korei stając się jednym z elementów *Strategii powstrzymywania*. W 1954 r. Stany Zjednoczone zawarły z Republiką Chińską *Traktat Wzajemnej Obrony* (*Mutual Defence Treaty*, 1954). Plasował on Republikę Chińską na Tajwanie wraz z podległymi jej jurysdykcji archipelagami Jinmen, Mazu oraz wyspami Phongu (Peskadory) jako jeden z głównych elementów amerykańskiego bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku zapewniając mu wszelką pomoc militarną w ramach defensywnych i taktyki *odstraszania* (*deterrence*), co dotyczyło *uznania agresji w zachodniej strefie Pacyfiku na terytorium którejkolwiek ze stron Traktatu, które podejmą wspólne przeciwdziałania*²⁹. Miała ona na celu zabezpieczenie go przed potencjalną agresją zewnętrzną (ewentualne rozwiązanie siłowe ze strony komunistycznych Chin) oraz działaniami wywrotowymi na terytorium Tajwanu, co precyzował artykuł II mówiący o *rozwoju wspólnych zdolności* w tym zakresie³⁰. Jednocześnie traktat zabezpieczał Stany Zjednoczone przed ewentualnymi próbami podjęcia przez Republikę Chińską działań zmierzających do „odbicia” kontynentu³¹.

Polityczne i dyplomatyczne obniżenie jego rangi w stosunkach międzynarodowych w latach 1971-1979 nie było równoznaczne z odejściem od uznania jego strategicznego położenia zwłaszcza po wycofaniu się Stanów Zjednoczonych z Indochin w 1975 r. Wiąże się to z amerykańską strategią łańcucha wysp, którą sformułował jeszcze w 1951 r. późniejszy sekretarz stanu John Foster Dulles wpisując ją w szerszy kontekst strategii powstrzymywania zakładającej w regionie Azji i Pacyfiku otoczenie Związku Sowieckiego i Chin bazami morskimi przed ewentualnymi próbami rozszerzenia ich wpływów czy też projekcji ich siły na Oceanie Spokojnym. Jest to strategiczna bariera militarna, na którą składają się tzw. trzy łańcuchy wysp. Z racji swego geograficznego położenia Tajwan ma kluczowe znaczenie dla pierwszego łańcucha rozciągającego się od Wysp Kurylskich, poprzez archipelag japoński, wysp Riukiu, po północne Filipiny i Borneo, co plasuje je jako przyczółki amerykańskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie wód, do których roszczenia wysuwa ChRL czyli Morza Południowochińskiego i Wschodniocińskiego

²⁹ *Mutual Defence Treaty between the United States and the Republic of China*, „Lillian Goldman Law Library” December 2, 1954, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/chin001.asp, [wejście: 12 czerwiec 2025], art. V.

³⁰ *Mutual Defence Treaty*..., art. II.

³¹ Stanowi o tym art I jednoznacznie mówiący o obustronnym zobowiązaniu do rozwiązywania sporów środkami pokojowymi, *Mutual Defence Treaty*....

na zachód od Rowu Okinawskiego.³² Ich istotnym elementem są wysunięte przyczółki czyli Japonia i Korea Południowa, gdzie znajdują się największe kontyngenty sił zbrojnych USA pełniące funkcję odstraszającą a zarazem stabilizującą.

5. Amerykańskie ustawy o *Stosunkach z Tajwanem*, 1979 i o *Polityce wobec Tajwanu* 2022

Ustawa o Stosunkach Stanów Zjednoczonych z Tajwanem z 1979 r. (*Taiwan Relations Act*, 1979) została wprowadzona po podniesieniu rangi stosunków dyplomatycznych z ChRL i jest aktem wewnętrznym USA. Nie można zatem traktować jej jako zastępującej traktat o wzajemnej obronie z 1954 r., który wygasł w 1980 r. Precyzuje ona stanowisko USA wobec potencjalnych usiłowań *określenia przyszłości Tajwanu środkami pozapokojowymi*, co uznaje za zagrożenie dla stabilności i bezpieczeństwa strefy zachodniego Pacyfiku. W konsekwencji Stany Zjednoczone zapewniają Tajwanowi zaopatrzenie w broń o defensywnym charakterze, deklarując przy tym zachowanie przez USA zdolności reagowania na jakiegokolwiek siłowe próby zagrażające stabilności a także systemowi politycznemu, społecznemu i gospodarczemu Tajwanu³³. Jest to zatem deklaracja obrony niezależności wyspy równoznaczna z gwarancją bezpieczeństwa, które łączy z bezpieczeństwem Stanów Zjednoczonych. Pomimo utrzymywania nieoficjalnych relacji z Tajwanem, Stany Zjednoczone nie zaprzeczają zasadzie polityki „jednych Chin”, niemniej za warunek „*sine qua non*” jej realizacji uznają jedynie pokojowe środki do zjednoczenia wyspy z kontynentem.

³² Drugi łańcuch wysp obejmuje wyspy Bonin i wyspy Volcano oraz Mariany w tym jedną z największych baz jaką jest Guam, a także Zachodnie Karoliny (Yap i Palau) aż do zachodniej Nowej Gwinei. Jest to wschodnia granica Morza Filipińskiego stanowiącego część Morza Południowochińskiego, do którego znacznej części pretensje wysuwa ChRL. Na trzeci łańcuch składają się Aleuty, Hawaje, Samoa Amerykańskie i Fidżi aż po Nową Zelandię, przy czym szczególna pozycję ma Australia położona pomiędzy drugim a trzecim łańcuchem. Na temat roli Tajwanu wraz z kontrolowanymi przezeń archipelagami Jinmen, Mazu i Phongu w okresie zimnej wojny w kontekście pierwszego łańcucha wysp zob. *Foreign Relations of the United States, 1952-1954; China, Japan*, (FRUS), vol. XIV, part 1, *Memorandum of Conversation by Special Assistant to the President for National Security Affairs (Cutler)*, Washington, May 22, 1954, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v14p1/d196>, [wejście 8 października 2025].

³³ House of Representatives, HR2479 – 96th Congress, 04/10/1979, <https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479>, [wejście: 17 czerwiec 2025].

W miarę rosnącego napięcia na linii Pekin-Tajpej a także Pekin-Waszyngton w 2022 r. USA wprowadziły dokument uzupełniający o nazwie *Ustawa o Polityce wobec Tajwanu (Taiwan Policy Act, 2022)*³⁴. Treść dokumentu wyraźnie wskazuje na pogłębienie relacji bilateralnych oraz zwiększenie wydatków na obronę narodową Tajwanu w latach 2022-2026 w wysokości 4,5 mld.\$. Ponadto po raz pierwszy uznano Tajwan za najważniejszego amerykańskiego sojusznika spoza paktu NATO. Co więcej, zalecono Sekretarzowi Stanu USA, aby przeprowadził negocjacje w sprawie zmiany nazwy tajwańskiego przedstawicielstwa handlowego w USA z *Taipei Economic and Cultural Representative Office* na *Taiwan Representative Office*, które obecnie zyskuje poparcie w amerykańskim Kongresie³⁵. Zważywszy na fakt, że nazwę taką zastosowała Litwa spotykając się z chińskimi retorsjami (wycofanie ambasadora ChRL i obniżenie stosunków dyplomatycznych do rangi ambasad) wyraźnie rysuje się amerykańskie bardziej jednoznaczne podejście do zagadnienia nazewnictwa, które sugeruje wyższy wymiar i zacieśnienie relacji dyplomatycznych z Tajwanem jako odrębną jednostką, a zatem odejściem od lansowanej przez Chiny nazwą *China-Taipei*, ale nie zaprzecza to zasadzie istnienia „jednych Chin”.

6. Odpowiedź USA na hegemoniczne aspiracje Chin w regionie Azji i Pacyfiku i Indo-Pacyfiku

W lutym 2016 r. ówczesny dowódca VII Floty Pacyfiku gen. Harry Harris w wystąpieniu przed komisją Kongresu Stanów Zjednoczonych oświadczył, że *Chiny jednoznacznie dążą do hegemonii w rejonie Azji Północnowschodniej*³⁶. W istocie było to podsumowanie procesu, który rozpoczął się od uznania Chin na forum międzynarodowym i przesuwaniu się punktu ciężkości na Kraj Środka, który wstępując na drogę

³⁴ *The Taiwan Policy Act, 2022*, <https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/Taiwan%20Policy%20Act%20One%20Pager%20FINAL.pdf>, [wejście: 19 czerwiec 2025].

³⁵ Inicjatywa ta ma poparcie obu Izb Kongresu. Według wypowiedzi senatora Jeffa Merkeley: *pragniemy wysłać jasno brzmiącą informację, że Stany Zjednoczone użyją wszystkich środków, by wesprzeć i zintensyfikować relacje z naszymi demokratycznymi partnerami, w tym również z Tajwanem*, Ch. Yu-chen, J. Yeh, *US senators introduce bill to rename Taiwan's de facto embassy in Washington*, „Focus Taiwan” March 13, 2025, <https://focustaiwan.tw/politics/202503130006>, [wejście: 14 kwiecień 2025].

³⁶ „China Seeks to Control East Asia, US Commander Tells Senators”, cyt. za M. R. Auslin, *Asia's New Geopolitics; Essays on Reshaping the Indo-Pacific*, Stanford, 2020, s. 1.

reform gospodarczych pozytywnie odniósł się do amerykańskich koncepcji włączenia go do systemu międzynarodowego. W długoterminowym ujęciu wraz ze wsparciem dla chińskich reform a przede wszystkim atutem, jakim była tania siła robocza w Chinach dano paliwo chińskiej gospodarce, która przybrała skalę globalną rzucając wyzwanie krajom Zachodu. W ślad za tym odżyły chińskie aspiracje hegemoniczne. Chińskie inwestycje w krajach Ameryki Południowej i Afryce a szczególnie *Inicjatywy Pasa i Szlaku* oraz *Sznuru Perł* (zwany również Morskim Jedwabnym Szlakiem) wykazują dalekosiężne plany strategiczne będące wyzwaniem dla międzynarodowej pozycji Stanów Zjednoczonych³⁷. To samo i to w bardziej zdecydowany i spektakularny sposób jest widoczne na przykładzie regionu Azji Południowowschodniej. Jednakże spekulacje na temat ewentualnego wycofania się Ameryki ze strefy atlantyckiej często artykułowane jako postawienie znaku zapytania wobec roli USA w ramach Paktu Północnoatlantyckiego wydają się raczej teoretyczne. Zarówno ChRL jak USA są bowiem graczami globalnymi.

Amerykański unilateralizm znalazł ujście w postaci Doktryny Busha i zakończył się fiaskiem³⁸. Wyłaniający się multipolarny porządek światowy

³⁷ Inicjatywa Pasa i Szlaku powstała w 2013 r. i obejmuje podpisanie umów wstępnych ze stu pięćdziesięcioma krajami, w tym z dwudziestoma siedmioma europejskimi, a bezpośrednie inwestycje w jej ramach szacuje się na ponad 170 mld. \$. Poza ewidentnymi korzyściami finansowymi projekt ma zasadnicze znaczenie geostrategiczne dla Chin będąc jednocześnie nazywanym pułapką zadłużenia w odniesieniu do słabszych gospodarek, D. Brautigam, *A critical look at Chinese „debt-trap diplomacy”: the rise of the meme*, „Area Development and Policy” October 30, 2019, s. 1–19. Krytycy upatrują w strategii chińskiej znamiona neokolonializmu, J.M. Blanchard, *Revisiting the resurrected debate about Chinese neo-colonialism*, „the Diplomat” February 8, 2018, <https://thediplomat.com/2018/02/revisiting-the-resurrected-debate-about-chinese-neocolonialism/>, [wejście: 12 kwietnia 2025]. Z kolei Sznur Perł dotyczy budowy infrastruktury w strategicznych punktach Oceanu Indyjskiego i w Azji Południowowschodniej, a klasycznym modelowym wręcz przykładem jest pakistański port Gwadar. Jest to realizacja strategii morskiej ekspansji Chin, którego celem jest dostęp do surowców oraz rozszerzania wpływów gospodarczych i politycznych. O niebezpieczeństwie związanym z chińską polityką inwestycyjną w ramach strategii Pasa i szlaku opartą na zasadniczym celu wyznaczonym jeszcze przez Jiang Zemina w 1986 r. określającym go jako „pokój, rozwój i interes narodowy” zob. R. T. Griffith, *Revitalizing the Silk Road, China’s Belt and Road Initiative*, https://www.researchgate.net/publication/351904353_Revitalising_the_Silk_Road_China’s_Belt_and_Road_Initiative, s. 23, [wejście 18 października 2025].

³⁸ Doktryna Busha była reakcją na terrorystyczny atak na World Trade Centre 11 września 2001 r. Ukształtowała się ona pod wpływem neokonserwatystów postrzegających świat w kategoriach „my i oni”, co zdefiniował prezydent George Bush jr. stawiając świat przed takim wyborem: albo jesteście z nami albo z nimi (czyt. międzynarodowym terroryzmem). W USA powstała wówczas lista tzw. *państw zbrojeckich* (rogue states), którą otwierał Irak, następnie Iran a zamykała Korea Północna. Wojna w Afganistanie postrzegana jako interwencja wymierzona w Al-Kaidę a następnie interwencja w Iraku miały doprowadzić do stworzenia państw z cywilną władzą demokratyczną, a zatem włączenia ich w system międzynarodowy pod przywództwem USA. Jak wiadomo doprowadziło to do destabilizacji Bliskiego Wschodu, a ostateczne fiasko przypadło na czas prezydentury Joe Bidena wycofującego się z Afganistanu. Na temat teoretycznych podstaw Doktryny Busha i unilateralizmu zob. R. Kagan, *Potęga i raj. Ameryka i Europa w nowym porządku świata*, Warszawa 2003 Na temat analizy Doktryny Busha zob. W. Lafeber, *The Bush Doctrine*, „Diplomatic History” 2002, vol. 26, no 4, s. 543–558.

wy to nie tylko rzucenie wyzwania międzynarodowej pozycji USA przez Chiny, ale wykorzystującej to Rosję o znacznie bardziej ograniczonych celach (jest to bardziej mocarstwo regionalne, ale stanowiące zagrożenie dla europejskiego układu sił) a także kraje BRICS, do których zalicza się również Rosję i Chiny starających się na tej podstawie zbudować antyzachodni sojusz³⁹. Każdy podmiot wpływający na porządek międzynarodowy zmuszony jest zatem do zrównoważenia środków i celów. Nawet amerykańska supermocarstwowość, charakteryzująca się już jednak innym wymiarem aniżeli w okresie zimnej wojny musi zakładać selektywność celów, by nie doszło do nadmiernego ich rozproszenia i rozciągnięcia. Stojąc w obliczu takiego dylematu rywalizacja Stanów Zjednoczonych z Chinami jest wypadkową globalnego spojrzenia Waszyngtonu na regiony, w których za priorytetowe staje się uznanie *powstrzymywania* chińskiej ekspansji.

Z drugiej strony supermocarstwowa pozycja Stanów Zjednoczonych jest zbudowana na sojuszu z państwami członkowskimi NATO. Przesunięcie uwagi na Pacyfik nie musi negatywnie rzutować na relacje transatlantyckie. Nie jest to nowy problem, albowiem negatywne odniesienie się do chińskich aspiracji i globalnej strategii hegemonii wystąpiło z całą wyrazistością za pierwszej kadencji Donalda Trumpa jak i za prezydentury Joe Bidena. Wymownym tego przykładem było opublikowanie przez amerykański Departament Obrony w 2019 r. dokumentu *Raport na temat Strategii w regionie Indo-Pacyfiku (US Indo-Pacific Strategy Report)*⁴⁰ a następnie już w czasach rządów Demokratów 11 lutego 2022 r. *Amerykańskiej Strategii Indo-Pacyfiku (Indo-Pacific Strategy of the United States)*⁴¹.

Raport Departamentu Obrony wskazywał jednoznacznie na priorytet Indo-Pacyfiku dla interesów Stanów Zjednoczonych akcentując przede wszystkim wyjście naprzeciw chińskiemu rewizjonizmowi. Punktem wyjścia amerykańskiej strategii winno być zatem uznanie za nienaruszalne: 1. obronę terytorium USA, 2. Utrzymanie pozycji światowego lidera, 3. utrzymanie korzystnej dla USA równowagi sił w kluczowych dla

³⁹ Wnikliwą analizę tego procesu prezentuje M. Bogusz, *Together against the West. Putin in China*, „Centre for Eastern Studies” May, 21, 2024, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-05-21/together-against-west-putin-china>, [wejście: 31 marca 2025]; zob. też E. Wishnick, *The Sino-Russian Partnership: Cooperation without Coordination*, „CLM” February 26, 2025, <https://www.prclleader.org/post/the-sino-russian-partnership-cooperation-without-coordination>, [wejście: 18 czerwiec 2025].

⁴⁰ Department of Defence, *Indo-Pacific Strategy Report*, June 1, 2019, <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/AD1082324.pdf>, [wejście 18 października 2025].

⁴¹ The White House, *Indo-Pacific Strategy of the United States*, February 2022, Washington, 2022.

amerykańskiego bezpieczeństwa obszarach, 4. Tworzenie sprzyjającego bezpieczeństwu i prosperie USA światowego porządku⁴².

Z taktycznego punktu widzenia za zasadną można uznać propozycję Michaela R. Auslina wypracowania nowego podejścia do zagadnień regionu i rekomendującego tworzenie w Azji Wschodniej tzw. *mórz wewnętrznych (inner seas)* czyli stworzenie tzw. *Azjatyckiego Śródziemnomorza (Asiatic Mediterranean)*. Konkretnie chodzi o opanowanie akwenów morskich zabezpieczających sojusznicze państwa przed chińską ekspansją⁴³. Elementem taktycznym jest tworzenie formalnych i nieformalnych porozumień regionalnych takich jak QUAD (Indie, Australia, Japonia, USA) czy AUKUS (USA, UK i Australia).

Michael R. Auslin, licząc się z możliwością potencjalnej konfrontacji zbrojnej a opierając się na założeniach Raportu Departamentu Obrony, zaproponował zatem nową koncepcję „powstrzymywania” w regionie Azji i Pacyfiku. Za priorytetowe uznał: zmianę mentalnego podejścia USA do regionu Azji i Pacyfiku poprzez tworzenie Azjatyckiego Śródziemnomorza, którego celem jest *powstrzymanie* potencjalnych działań zmierzających do destabilizacji regionu (czyt. przez Chiny), objęcie całej strefy przez amerykańskie dowództwo Indo-Pacyfiku a nie jedynie wyselekcjonowanych punktów strategicznych, co przekłada się na stworzenie linii ciągnącej się od Kamczatki aż po Cieśninę Malakka obejmującą również Tajwan, zważywszy na zagrożenie ze strony Chin Pentagon winien wraz ze swymi azjatyckimi sojusznikami stać na straży i wspierać wolność żeglugi w regionie⁴⁴.

7. Amerykańska *Strategia Indo-Pacyfiku*, 2022 i geopolityczne położenie Tajwanu

Amerykańska Strategia Indo-Pacyfiku doprecyzowała i pogłębiła zaangażowanie USA ukazując znaczenie regionu i roli jaką odgrywa on w polityce globalnej Stanów Zjednoczonych. Postrzeganie Chin w kategoriach partnera, ale i zarazem rywala jest nie tyle dwuznacznym punktem widzenia, co wyrazem „ostrzeżenia”, że wszelkie aspiracje hegemoniczne

⁴² Department of Defence, *Indo-Pacific Strategy...*, June 1, 2019, , s. 16.

⁴³ M.R. Auslin, *Asia's New Geopolitics, Essays on Reshaping the Indo-Pacific*, Stanford, 2020, s. 9.

⁴⁴ M.R. Auslin, *Asia's New Geopolitics...*, s. 14-15.

Pekinu spotkają się ze strategią zmierzającą do zastosowania środków powstrzymujących. Stąd też formuła *otwartego i wolnego Indo-Pacyfiku* i kształtowanie tamtejszego środowiska międzynarodowego zgodnie z amerykańskimi interesami i wartościami oraz chęć skupienia wokół siebie tych, którzy czują zagrożenie ze strony Pekinu dysponującego przede wszystkim ekonomicznymi środkami nacisku nie wykluczając równocześnie czynnika siłowego.

Tajwan wpisuje się w całokształt zagadnień, które USA uznały za fundament obrony i pomocy wszystkim państwom je respektującym, co jest gwarantem amerykańskiego systemu bezpieczeństwa. Oparcie własnego systemu na takich wartościach jak demokracja, poszanowanie podstawowych praw człowieka czy swoboda żeglugi pozwala Tajwanowi wejść do grona państw o *podobnym światopoglądzie* (tzw. *like-minded countries*). Atutami jest również jego wysoko rozwinięta gospodarka gwarantująca wzmacnianie tajwańskich zdolności militarnych, a zatem nie poleganie wyłącznie na pomocy zewnętrznej. Wszystko to jest skorelowane ze strategicznym położeniem wyspy, z którą USA zacieśniają partnerskie relacje. Strategia wymienia Tajwan wśród państw mających dostęp do Morza Wschodnio- i Południowochińskiego a zatem narażonych na chińskie naciski w związku z ich pretensjami do obu akwenów⁴⁵. W tym też kontekście należy odczytać gwarancje pokojowego rozwiązania kryzysu w Cieśninie Tajwańskiej, jako że jest to również ostrzeżenie wobec prób siłowych rozwiązań w odniesieniu do partnera w regionie Indo-Pacyfiku. Jednoznacznie wybrzmiewają zatem konkluzje stwierdzające, że Stany Zjednoczone

„będą bronić swoich interesów, przeciwdziałać wszelkim formom agresji wymierzonej tak w nie same jak i ich partnerów – w tym również w Cieśninie Tajwańskiej – i będą promować działania na rzecz rozwoju bezpieczeństwa regionalnego poprzez rozwijanie zdolności militarnych, koncepcji operacyjnych i działań wojskowych oraz popierać inicjatywy rozbudowy przemysłu obronnego wraz z bardziej elastycznym wykorzystaniem sił zbrojnych”⁴⁶.

⁴⁵ Department of Defence, *Indo-Pacific Strategy of the United States...*, s. 2 i 13.

⁴⁶ Department of Defence, *Indo-Pacific Strategy...*, s. 15.

8. Wzmocnienie pozycji Tajwanu

Poza samą wyspą jurysdykcja władz w Tajpej rozciąga się na niewielkie i położone w pobliżu Chin archipelagi wysp Jinmen i Mazu oraz na położony mniej więcej pośrodku Cieśniny Tajwańskiej archipelag Phongu (Peskadory). Od strony południowej Tajwan (wraz z Wietnamem) wysuwa pretensje do administrowanych przez ChRL Wysp Paracelskich oraz Wysp Spratly, będących przedmiotem sporu między Chinami, Brunei, Wietnamem, Malesją i Filipinami. Wszystkie one położone są na Morzu Południowochińskim, do którego znacznej części, bo aż 90% roszczą pretensje Chiny napotykając na opór Kambodży, Tajlandii, Brunei, Malesji, Singapuru, Filipin, Indonezji i Tajwanu. Akwen ten jak i Cieśnina Tajwańska mają pierwszorzędne znaczenie strategiczne, albowiem przebiegają przez nie szlaki towarowe koncentrujące ok. 30% handlu regionu Azji i Pacyfiku. Ich ewentualna pełna kontrola przez Pekin w połączeniu z kolejnym punktem strategicznym jakim jest Cieśnina Malacca przesądziłaby o niekwestionowanej pozycji Chin zagrażającej nie tylko gospodarkom takich państw jak Korea Południowa czy Japonia, ale również wielu krajom Azji Południowowschodniej⁴⁷.

Nowa polityka celna prezydenta Trumpa, aczkolwiek nie pomijająca państw azjatyckich, w tym również sojuszników może mieć pozytywne konotacje w odniesieniu do uderzenia w gospodarkę chińską. Jest to jedno z głównych narzędzi powstrzymywania Chin szczególnie wzięwszy pod uwagę ich ekspansywne zamiary kontroli żywotnych szlaków handlowych w regionie, przy czym nie wolno zapominać, że dla wielu państw Chiny są największym, bądź jednym z największych partnerów gospodarczych. Niezależnie od tego amerykański Departament Stanu, aktualizując informacje na temat relacji USA z Tajwanem, usunął obowiązujący zapis o niepopieraniu niepodległości Tajwanu. Pomimo że jest to zapis w dokumencie wewnętrznym, może on mieć rewolucyjne wręcz znaczenie i stanowić swoistą siłę nacisku na Chiny, ale także z czym należy się liczyć wznieść rywalizację i kryzys w Cieśninie na wyższy poziom⁴⁸.

⁴⁷ Powołując się na prezydenta Xi Jin-pinga, który nie wyklucza siłowych metod przyłączenia Tajwanu do Chin minister spraw zagranicznych Korei Południowej Park Jin połączył bezpieczeństwo w rejonie Cieśnin Tajwańskiej z bezpieczeństwem swojego kraju, Ch. Kuo-Cheng, *The role of Taiwan in the US Indo-Pacific Strategy*, „Taiwan Strategists” 2023, vol. 6, s. 32-33.

⁴⁸ *USA: zmiana noty Departamentu Stanu na temat Tajwanu zdenerwowała Pekin i ucieszyła Tajwan*, „Polonia Christiana 24”, 20 lutego 2025, <https://pch24.pl/usa-zmiana-noty-departamentu-stanu-na-temat-tajwanu-zdenerwowała-pekini-ucieszyła-tajwan/>, [wejście: 18 czerwiec 2025].

9. Amerykańskie wsparcie militarne dla azjatyckich sojuszników – Japonia, Korea Południowa, Tajwan

Zachodni Pacyfik jest strefą bezpośrednio graniczącą z Chinami. Obecnie największe bazy wojskowe (siły powietrzne i morskie) rozmieszczone są w Japonii, Korei Południowej i na wyspie Guam mającej status terytorium nieinkorporowanym do Stanów Zjednoczonych, ale uznaną za terytorium zamorskie USA. Liczba wojsk amerykańskich w Japonii kształtuje się na poziomie ok. 55 000 (głównie Honsiu i Okinawa), w Korei Południowej ok. 28 500, natomiast liczba kontyngentu wojskowego na wyspie Guam nie jest podawana do publicznej wiadomości. Zarówno Korea Południowa jak i Japonia są obciążone finansowo za stacjonowanie wojsk amerykańskich. W przypadku Japonii roczna suma wynosi ok. 1,5 mld \$ a w przypadku Korei Południowej 1,12 mld \$.⁴⁹ Amerykański eksport broni i technologii do Japonii wykazywał znaczący spadek z 546 mln. \$ w 2021 r. do 270 mln. \$ w 2022 r. Przy czym Japonia weszła na drogę transformacji polityki bezpieczeństwa narodowego co wiąże się ze zwiększonymi nakładami na zbrojenia jak i przekształceniem sił obrony terytorialnej w regularne siły zbrojne. W przypadku Korei Południowej wartość eksportu w sferze zbrojeniowej w latach 2010-2024 wynosiła ok. 38 mld. \$.

Z formalnego punktu widzenia w relacjach bilateralnych USA-Tajwan w latach 1955-1980 obowiązywał *Traktat o Wzajemnej Obronie (Mutual Defence Treaty)* a następnie wspomniana też wcześniej *Ustawa o stosunkach z Tajwanem* z 1979 r. Ewakuacja amerykańskich kontyngentów zbrojnych z Tajwanu nie była równoznaczna z zaprzestaniem wspierania defensywnych zdolności wyspy, co przekłada się na sprzedaż broni oraz dostęp do amerykańskiej nowoczesnej technologii zbrojeniowej. Ogółem od 1950 r. wartość pomocy wojskowej dla Tajwanu wyniosła ok. 50 mld. \$. Pod względem zakupu amerykańskiej broni Tajwan zajmuje czwarte miejsce po Izraelu, Japonii i Arabii Saudyjskiej⁵⁰. Natomiast co istotne od 2021 r. widoczna jest obecność amerykańskich wojskowych, których

⁴⁹ M. Lee, *The US and South Korea reach new deal on costs for the American troops presence*, „Associated Press” October 4, 2024, <https://apnews.com/article/us-south-korea-military-presence-costs-49519732c6a-7d68038bc3516f2e4f69a>, [wejście: 19 czerwiec 2025].

⁵⁰ J. Master, W. Merrow, *US Military Support for Taiwan in Five Charts*, „Council on Foreign Relations” September 25, 2024, <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts>, [wejście: 10 czerwiec 2025].

liczba po długiej przerwie (1979-2021) wzrosła z 24 osób w 2021 r. do około 500 w 2025 r.⁵¹. Pomimo, że jest to niewielki kontyngent ma on polityczne znaczenie. Wspólne manewry wojskowe przeprowadzane w latach 1958-1979 z zaangażowaniem jednostek desantowych obu stron zostały są zamkniętym rozdziałem historii, niemniej wprowadzone w USA w 2017 r. przepisy torowały drogę do uruchomienia środków finansowych na ten cel⁵². I chociaż w przeciwieństwie do Korei Południowej wspólne ćwiczenia pozostają w sferze teoretycznej, to inicjatywa szkolenia tajwańskich przedstawicieli z Korpusu Piechoty Morskiej Republiki Chińskiej (Republic of China Marine Corps, ROCMC) na wyspie Guam doczekała się realizacji od 2021 r.⁵³.

Tajwańskie wydatki na zbrojenia systematycznie rosną począwszy od 2017 r. na poziomie 5% rocznie, co przekłada się na skalę rocznego PKB z 2 do 2,5% a nowa ekipa rządowa prezydenta Lai Ching-te zapowiedziała na rok 2025 wzrost do 6% co stanowi ponad 19 mld.\$. Reorganizacja tajwańskich sił zbrojnych obejmuje przymusowy pobór do wojska od czterech do dwunastu miesięcy⁵⁴.

10. USA i rozszerzone odstraszanie (*extended deterrence*)

Zasada rozszerzonego odstraszania dotyczy przede wszystkim (ale nie jedynie) wykorzystania na rzecz amerykańskich sojuszników broni nuklearnej. W szerszym spektrum konfrontacja USA i ich sojuszników może stwarzać wrażenie asymetryczności. Dla Japonii problem broni nuklearnej ma wymiar historyczny i moralny. W latach pięćdziesiątych na terytorium

⁵¹ G. Lubold, *US Troops have been deployed in Taiwan for at least a year*, „The Wall Steet Journal” October 7, 2021, <https://www.wsj.com/world/china/u-s-troops-have-been-deployed-in-taiwan-for-at-least-a-year-11633614043>, [wejście 1 czerwiec 2025]; J.M. Frayer, J. Jett, *As China's threats grow, Taiwan seeks US military support to strengthen its defences*, „NBC News” May 30, 2025, <https://www.nbcnews.com/world/taiwan/taiwan-looks-us-military-support-builds-defenses-china-rcna209200>, [wejście: 15 czerwiec 2025].

⁵² Były one odpowiedzią na reformy w sektorze obrony narodowej zainicjowane przez ChRL w 2016 r., których celem było wzmocnienie chińskich zdolności w zakresie desantu, prowadzenia blokady i zintegrowania sił różnego rodzaju, co wiąże się z przesunięciem punktu ciężkości na siły rakietowe, lotnictwo i marynarkę wojenną, szerzej na ten temat J. Wuthnow, *PLA reform in 2017: likely directions and implications for Taiwan*, „Global Taiwan Institute” March 8, 2017, <https://globaltaiwan.org/2017/03/pla-reform-in-2017-likely-directions-and-implications-for-taiwan/>, [wejście: 16 kwiecień 2025].

⁵³ J. M. Raubo, *Marines z USA i Tajwanu razem na „niezatapialnym lotniskowcu”?*, „Defence 24” 2 listopada, 2021, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/amerykanscy-i-tajwanscy-marines-razem-na-niezatapialnym-lotniskowcu>, [wejście: 28 maj 2025].

⁵⁴ C. Caitlin, *Taiwan: Deefence and Military Issues*, „Congress.gov” August 15, 2024, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12481>, [wejście: 1 czerwiec 2025].

Japonii było trzynaście miejsc rozmieszczenia tego typu broni masowego rażenia bądź jej komponentów. Jednym z najważniejszych punktów była Okinawa. Ostatecznie w 1972 r. wycofano z Japonii broń nuklearną, aczkolwiek w wyniku wzrostu napięcia międzynarodowego po rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2022 r. władze japońskie (od premiera Shinzo Abe) rozpoczęły poważną debatę na temat zawarcia z USA nowych porozumie w ramach tzw. *udostępnienia broni jądrowej (nuclear sharing)*.

W przypadku Korei Południowej do 1991 r. na jej terytorium była rozmieszczona taktyczna broń jądrowa, która najpierw przeniesiono ze Strefy Zdemilitaryzowanej (DMZ) w głąb lądu, by następnie ją zdemontować. Podobnie przedstawia się kwestia z Tajwanem, gdzie do lat siedemdziesiątych USA posiadały własne arsenały tego typu broni.

W szerszym spektrum wzięwszy pod uwagę konfrontację amerykańsko-chińską oraz permanentny stan wojny w jakim znajdują się państwa koreańskie, a także permanentny kryzys w Cieśninie Tajwańskiej należy zauważyć, iż strona przeciwna czyli ChRL i Korea Północna dysponują własnymi arsenałami nuklearnymi. Stawia to zatem Stany Zjednoczone w pozycji gwaranta bezpieczeństwa dla sojuszników wraz z wykorzystaniem przezeń broni nuklearnej. Oczywiście jest to sytuacja ekstremalna, ale nie nieprawdopodobna.

Tajwan jest komponentem rozszerzonego odstraszenia. Zawiera się w tym tzw. *strategiczna wieloznaczność (strategic ambiguity)* wykorzystanie różnych środków w tym militarnych i gospodarczych a także bliżej nieokreślona zasada interwencji na wypadek skierowanej przeciwko niemu agresji. W tym przypadku działa efekt psychologiczny mający uzmysłowić Chinom, iż podjęte tego typu działania będą niezwykle kosztowne i pociągające za sobą trudne do przewidzenia konsekwencje⁵⁵.

Konkluzje

Fluktuacje polityczne zachodzące jeszcze w okresie zimnej wojny doprowadziły do zmiany statusu Tajwanu. Jego degradacja dyplomatyczna i cofnięcie uznania dla władz Republiki Chińskiej była wydarzeniem bez precedensu, aczkolwiek realia wymusiły potrzebę zaakceptowania stanu

⁵⁵ J. Garamone, *US Strengthening Deterrence in Taiwan Strait*, „US. Department of War”, September 19, 2023, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/article/3531094/us-strengthening-deterrence-in-taiwan-strait/>, [wejście: 17 czerwiec 2025].

faktycznego zarówno na forum międzynarodowym jak i przez władze tajwańskie. Nie zmieniło to zasadniczo pozycji geostrategicznej wyspy. Co więcej, wraz z nasileniem globalnej rywalizacji na linii Stany Zjednoczone-Chiny jego znaczenie wzrasta stając się ważkim elementem amerykańskiej strategii w regionie Indo-Pacyfiku. Elementem wielce kontrowersyjnym byłoby proklamowanie przez Tajwan niepodległości, co oznaczałoby drastyczną reakcję Chińskiej Republiki Ludowej, a konsekwencji mogłoby doprowadzić do otwartego konfliktu zbrojnego. Przyjęta przez USA taktyka działania w tej materii sprowadza się do popierania odrębności wyspy przy hamowaniu jednoznacznie brzmiących deklaracji. Tajwan jest beneficjentem *Amerykańskiej Strategii Indo-Pacyfiku*, 2020 włączając się w nieformalny związek państw oficjalnie popieranych przez USA a zarazem podzielających strategię *powstrzymywania* hegemonicznych tendencji ChRL stanowiącej zbiorowe zagrożenie. Wpisuje się to również w szeroko pojmowaną taktykę *rozszerzonego odstraszania*. Jego bezpieczeństwo i odrębność jest elementem amerykańskiej strategii w regionie Azji i Pacyfiku opartej filarach, którymi są Japonia i Korea Południowa, toteż potencjalna „utrata” Tajwanu przez USA oddziaływałaby na całokształt architektury bezpieczeństwa na tym obszarze. Jej rozkład pociągałby za sobą również degradację międzynarodowej pozycji Stanów Zjednoczonych. W związku z powyższym nie wydaje się, by w najbliższym czasie mogło dojść do złagodzenia napięcia w Cieśninie Tajwańskiej, ale równocześnie wszelkie próby rozwiązań siłowych w postaci prób aneksji Tajwanu przez ChRL miałyby nieobliczalne konsekwencje. Wyraźnie widać, że od 2016 r. w ramach globalnej konfrontacji z Chinami, nasilonej polityką celna prezydenta Trumpa, polityka USA kieruje się w stronę utrzymania status quo w Cieśninie przy umacnianiu samodzielności Tajwanu jako czynnika go utrzymującego.

Bibliografia:

Publikacje książkowe:

- Auslin, M.R. *Asia's New Geopolitics, Essays on Reshaping the Indo-Pacific*, Stanford, 2020
- Cheng, T.J., *China-Taiwan Economic Linkage, between Insulation and Superconductivity*, [w:] Bernkopf Tucker, N. (red.), *Dangerous Strait, The US – Taiwan – China Crisis*, New York, 2005
- Gaddis, J.L., *Strategie Powstrzymywania*, Warszawa, 2006
- Griffith, R.T., *Revitalizing the Silk Road, China's Belt and Road Initiative*, https://www.researchgate.net/publication/351904353_Revitalising_the_Silk_Road_China's_Belt_and_Road_Initiative
- Hung Ch.Ch., *A New History of Taiwan*, Taipei, 2011
- Kagan, R., *Potęga i raj, Ameryka i Europa w nowym porządku świata*, Warszawa, 2003
- Kim, S., *Taiwan and the international system: the challenge of legitimation*, [w:] R. Sutter, W.R. Johnson (red.), *Taiwan in World Affairs*, Boulder 1994
- Trojan, K., *Tajwan, dylematy rozwoju*, Kraków, 2015

Artykuły naukowe:

- Baum, R., *Washington Hopes for the Best: Beijing Prepares for the Worst*, „YaleGlobal Online”, May 24, 2004, <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/washington-hopes-best-beijing-prepares-worst>
- Chiu, H., *The International Status of the Republic of China*, „Chinese Yearbook of International Law and Affairs” 1988-89, vol. 8
- Wu Ch.-H., *The impact of China's suspension of the ECFA on Cross-Strait relations*, „The Prospect Foundation”, January 1, 2024, <https://www.pf.org.tw/en/pfen/33-10509.html#:~:text=Though%20progress%20stalled%20on%20the%20Trade%20in,economic%20and%20trade%20interactions%20across%20the%20strait.&text=Following%20its%20trade%20barrier%20investigation%2C%20China%20has,petrochemicals%2C%20potentially%20extending%20to%20other%20early%2Dharvest%20items>
- Domes, J., *Taiwan in 1991: Searching for Political Consensus*, „Asian Survey”, vol. 32, no 1, 1991
- Hashmi, S., *New Southbound Policy: An Unconventional Solution to Taiwan's Longstanding Challenges*, „Taiwan-Asia Exchange Foundation”, September 30, 2024, <https://www.taef.org/doc/1329>
- Jennings, R.M., *The Thrust of the Nixon Doctrine*, February, 1972, chrome-extension://efaidnbmnnpbpcjpcglefindmkaj/<https://www.armyupress.army>

- mil/Portals/7/military-review/Archives/English/50th-Anniversary/50th-Jennings.pdf
- Kane, T., *Global US Troops Deployment, 1950-2005*, „The Heritage Foundation” May 24, 2006, <https://web.archive.org/web/20170207064136/http://www.heritage.org/defense/report/global-us-troop-deployment-1950-2005>
- Lafeber, W., *The Bush Doctrine*, „Diplomatic History” 2002, vol. 26, no 4
- Li-chia L., *Facilitating the Market with the Gift: the Politics of the ECFA between China and Taiwan, 2008-2016*, „Asian Studies Review” 2023, vol. 47
- Lubina, M., *Tajwan (nie)jest częścią Chin; Od Tajwanu po Tybet czyli jak Chiny tworzą imperium*, „Kultura Liberalna” 21 listopada 2023, nr 776, <https://kulturaliberalna.pl/2023/11/21/michal-lubina-chinski-obwarzanek-chiny-tajwan-fragment/>
- Maizland, L., Fong, C., *Why China-Taiwan Relations Are So Tense?*, „Council on Foreign Relations”, <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy-trump>
- Ogasawara, Y., *Constitutional Reform in Taiwan*, <http://www.tufts.ac.jp/ts/personal/ogasawara/paper/epaper2.html>
- Raubo, J.M., *Marines z USA i Tajwanu razem na „niezatapialnym lotniskowcu”?*, 2 listopada, 2021, „Defence 24”, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/amerykanscy-i-tajwanscy-marines-razem-na-niezatapialnym-lotniskowcu>
- Ross, R., *Explaining Taiwan’s Revisionist Diplomacy*, „Journal of Contemporary China” 2006, vol. 15, iss. 48
- Sowiński, S., *Suwerenność, ale jaka? Spór o suwerenność Rzeczypospolitej w polskiej eurodebacie*, „Studia Europejskie” 2004, nr 1
- Sullivan, J., Lowe, W., *Chen Shui-bien on Independence*, „The China Quarterly” 2010, no 203
- Zieliński, W., *Tożsamość narodowa na Tajwanie*, „Refleksje” Pismo naukowe studentów i doktorantów WNPiD UAM, 2019, nr 19-20, <https://bibliotekanauki.pl/articles/1179248>

Artykuły prasowe:

- Blanchard, J. M., *Revisiting the resurrected debate about Chinese neo-colonialism*, February 8, 2018, „the Diplomat”, <https://thediplomat.com/2018/02/revisiting-the-resurrected-debate-about-chinese-neocolonialism/>
- Bogusz, M., *Together against the West. Putin in China*, „Centre for Eastern Studies”, May, 21, 2024, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-05-21-together-against-west-putin-china>
- Brautigam, D., *A critical look at Chinese „debt-trap diplomacy”: the rise of the meme*, „Area Development and Policy” October 30, 2019, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23792949.2019.1689828>

- Britain Recognizes Chinese Communists*, „The Times” no January 7, January 7, 1950
- Caitlin, C., *Taiwan: Defence and Military Issues*, „Congress.gov” August 15, 2024, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12481>
- Cross-Strait Relations*, „taiwan.gov.tw”, https://www.taiwan.gov.tw/content_6.php
- Frayer, J. M., Jett, J., *As China's threats grow, Taiwan seeks US military support to strengthen its defences*, „NBC News” May 30, 2025, <https://www.nbcnews.com/world/taiwan/taiwan-looks-us-military-support-builds-defenses-china-rcna209200>
- Garamone, J., *US Strengthening Deterrence in Taiwan Strait*, „US. Department of War” September 19, 2023, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/article/3531094/us-strengthening-deterrence-in-taiwan-strait/>
- Kuo-Cheng, Ch., *The role of Taiwan in the US Indo-Pacific Strategy*, „Taiwan Strategists” 2023, vol. 6
- Lee, M., *The US and South Korea reach new deal on costs for the American troops presence*, „Associated Press” October 4, 2024, <https://apnews.com/article/us-south-korea-military-presence-costs-49519732c6a7d68038bc3516f2e4f69a>
- Lubold, G., *US Troops have been deployed in Taiwan for at least a year*, „The Wall Street Journal” October 7, 2021, <https://www.wsj.com/world/china/u-s-troops-have-been-deployed-in-taiwan-for-at-least-a-year-11633614043>
- Master, J., Merrow, W., *US Military Support for Taiwan in Five Charts*, „Council on Foreign Relations” September 25, 2024, <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts>
- Sung, Ch., *Taiwan Opposition Holds Rally to Protest China Trade*, „Bloomberg Businessweek” June 26, 2010, <https://web.archive.org/web/20100628004121/http://www.businessweek.com/news/2010-06-26/taiwan-opposition-holds-rally-to-protest-china-trade.html>
- USA: zmiana noty Departamentu Stanu na temat Tajwanu zdenerwowała Pekin i ucieszyła Tajwan, „Polonia Christiana 24” 20 lutego 2025, <https://pch24.pl/usa-zmiana-noty-departamentu-stanu-na-temat-tajwanu-zdenerwowala-pekini-ucieszylo-tajwan/>
- Yu-chen, Ch., Yeh, J., *US senators introduce bill to rename Taiwan's de facto embassy in Washington*, „Focus Taiwan” March 13, 2025, <https://focustaiwan.tw/politics/202503130006>
- Wishnick, E., *The Sino-Russian Partnership: Cooperation without Coordination*, „CLM” February 26, 2025, <https://www.prclader.org/post/the-sino-russian-partnership-cooperation-without-coordination>
- Wuthnow, J., *PLA reform in 2017: likely directions and implications for Taiwan*, „Global Taiwan Institute” March 8, 2017, <https://globaltaiwan.org/2017/03/pla-reform-in-2017-likely-directions-and-implications-for-taiwan/>

Dokumenty:

Department of Defence, *Indo-Pacific Strategy Report*, June 1, 2019, <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/AD1082324.pdf>

White House, *Indo-Pacific Strategy of the United States*, February 2022, <https://biden-whitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>

Cross-Strait Economic Cooperation Framework Agreement, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.ecfa.org.tw/ecfaattachment/ecfa-doc/ecfa.pdf>

Foreign Relations of the United States, 1952-1954; China, Japan, (FRUS), vol. XIV, part 1, Washington, May 22, 1954, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v14p1/d196>

House of Representatives, HR2479 – 96th Congress, 04/10/1979, <https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479>

Mutual Defence Treaty between the United States and the Republic of China, December 2, 1954, „Lillian Goldman Law Library” https://avalon.law.yale.edu/20th_century/chin001.asp

Office of the Historian, 203. *Joint Statement Following Discussions With Leaders of the People's Republic of China*, February 27, 1972, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v17/d203>

Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations, „UN Resolution, 2758”, 25 October, 1971, <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/327/74/pdf/nr032774.pdf?OpenElement>

The Taiwan Policy Act, 2022, <https://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/Taiwan%20Policy%20Act%20One%20Pager%20FINAL.pdf>

Watson Institute for International Studies, *China on the World Stage Weighing the US Response Supplementary Documents, US-China Communiqués: 1972, 1979 and 1982*, Brown Institute, 2002

